

Tiltaksstrategi for tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL) 2025-2028

SALANGEN KOMMUNE

Dette er en tiltaksstrategi for spesielle miljøtiltak i jordbruket i Salangen kommune vedtatt i ressursutvalget den 03.06.25.

Strategien gjelder for midler knyttet til:

- Forskrift for tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket.

Innhold

1 Bakgrunn	3
2 Utfordringer innenfor SMIL- midlenes virkeområde.....	4
2.1 Kulturlandskap og kulturminner	4
2.2 Forurensing.....	4
2.3 Planleggings- og tilrettelegging/ Friluftsliv	5
3 Vilkår for SMIL- tilskudd	5
4 Aktuelle tiltak å gi tilskudd til	5
4.1 Kulturlandskapstiltak	5
4.2 Forurensningstiltak	6
4.3 Planleggings- og tilretteleggingsprosjekt	6
5 Retningslinjer for 2025 -2028	7
5.1 Generelle prioriteringer for SMIL tilskudd:	7
5.2 Tematiske prioriterte tiltak i Salangen for perioden 2025-2028:.....	7
5.3 Vurderingskriterier	7
6 Tilskuddsberegning.....	7
7 Søknad, dokumentasjon, frister og utbetaling.....	8
7.1 Søknad	8
7.2 Dokumentasjon.....	8
7.3 Frister og utbetaling.....	9

1 Bakgrunn

Formålet med tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL) er å ivareta natur- og kulturminnene i kulturlandskapet og å redusere forurensingen fra jordbruket, utover det som kan forventes gjennom vanlig jordbruksdrift, jfr. [Forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket](#), § 1

Ordningen skal gi en målrettet innsats med utgangspunkt i lokale behov, utfordringer og målsettinger. Kommunen skal lage retningslinjer/tiltaksstrategi der de beskriver miljøutfordringer og prioriterer tiltak i sin kommune.

Landbruksdirektoratet tildeler årlig SMIL- ramme i tildelingsbrev til Statsforvalter. Midlene skal forvaltes i tråd med forskrift og føringer gitt i [Nasjonalt miljøprogram 2023-2026 for jordbruket](#).

De regionale føringene for bruk av SMIL-midlene i Troms og Finnmark framkommer av Den arktiske bonden – på lag med naturen og kulturen [Regionalt miljøprogram for jordbruket \(RMP\) for perioden 2023-2026](#).

Statsforvalter fordeler midlene som reguleres av SMIL-forskriften videre til kommunene. Kommunen har en viktig rolle i miljøarbeidet innenfor jordbruket, og SMIL blir gitt som engangstilskudd til investeringer og vedlikehold. Kommunens retningslinjer for SMIL vil være et grunnlag for Statsforvalterens fordeling av midler til kommunene.

Det er kommunen som prioriterer søknadene og innvilger tilskudd ut fra de prioriterte beskrevet i tiltaksstrategien innenfor rammene som fremgår av forskriften.

Salangen kommune har hatt tiltaksstrategi for tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL) siden 2004. Tiltaksstrategiene har hatt en varighet på 4 år, den siste for 2021-2024.

Utdrag fra Kommuneplan for Salangen, Samfunnsdelen 2018-2030:

«For jordbruket har det de siste årene vært en betydelig reduksjon i antall aktive bruk. Antall produsenter som har melkeku gikk ned fra 14 til 7 fra 2006 til 2015 (nedgang på 53 % i antall melkekyr.). Antall produsenter som har vinterfôra sau gikk ned fra 23 til 18 i samme periode, mens dyretallet økte med 18%. Sauebrukene har altså økt betydelig i størrelse, slik at det i Salangen nå årlig slippes over 5000 beitedyr ut om våren. For melkegeiter har det vært en betydelig tilbakegang. ...

På tross av en kraftig reduksjon i antall bruk, har de gjenværende øket sin produksjon slik at det totale bildet er høvelig stabilt....

Større sauebesetninger med flere dyr på utmarksbeite gir økte utfordringer knyttet til beiterettigheter og gjerdehold. Dette er utfordrende for næringen....»

Salangen kommune sluttet seg til [Temaplan landbruk Midt-Troms 2024 -2028](#) den 23.04.2025

Kommunen skal bidra til at landbruket skal være aktivt og bidra til langsiktig og bærekraftig bruk og drift av arealressursene og kulturlandskapet, samt bidra til å opprettholde de livskraftige bygdene.

SMIL- midlene skal bidra til å stimulere til en ekstra innsats, både for kulturlandskapet og for å opprettholde den gode miljøprofilen landbruket har i kommunen.

2 utfordringer innenfor SMIL- midlenes virkeområde

2.1 Kulturlandskap og kulturminner

Landbruket har ei lang historien i Salangen kommune. Antall aktive landbruksforetak ble redusert i årene 2012 – 2022 fra 29 søkere om produksjonstilskudd til 23. En stor del av jordbruksarealene på nedlagte landbrukseiendommer leies ut til gårdsbruk i drift. Dette er med på å opprettholde drift av produktive arealer. Det er utfordrende å holde kulturlandskapet åpent når beitedyra i stor grad har forsvunnet i deler av kommunen.

Det er viktig at det gjennom de spesielle tilskuddsordningene legges til rette for det ved at gamle kulturbeiter ryddes, stelles og at gamle gjerder vedlikeholdes. Og at gamle gjerder fjernes fra kulturmarken.

Det er viktig å ivareta gamle ferdselsveier. For at stiene skal brukes må de merkes.

Behov for restaurering og vedlikehold av kulturminner og miljøer varierer sterkt og har gjerne sammenheng med bruksverdi av elementene. Dersom det verken er behov for, økonomi eller interesse hos eieren til å vedlikeholde disse elementene vil de ofte forfalle. Ivaretakelse av kulturminner/miljøer har en allmenn nytte ved at de kan fortelle om Salangen sin landbrukshistorie.

Søknader om tilskudd til vedlikehold, istandsetting og skjøtsel av samiske kulturminner og restaurering av verneverdige samiske bygninger skal sendes til Sametinget for uttalelse.

2.2 Forurensing

I forbindelse med utarbeidelse av Forvaltningsplan for vannområdet Harstad - Salangen ble det miljøtilstanden i flere vann og vassdrag sjekket. Tiltak er opplista i Tiltaksprogram – Troms og Finnmark vannregion 2022-2027 se www.vannportalen.no

Husdyrgjødsel er en ressurs som må tas godt vare på og spredetidspunktet er av stor betydning for risiko for avrenning til nærliggende vannforekomster og for utnyttelse av næringsstoffer til plantevekst. Det er viktig med bevisstgjøring av aktiv bruk av gjødslingsplan.

Store mengder husdyrgjødsel skal håndteres i en relativt kort vekstsesong. Kombinert med mange teiger og stor kjøreavstand vil det være en utfordring å utføre dette til riktig tid og med miljøvennlige metoder. Bekjempelse av ugras som høymole og gjengroingsplanter er viktig. Det er viktig at rester av gamle hamnegjerder i utmark blir fjernet slik at dyr og folk ikke skader seg på disse.

Klimaendringene med våtere og varmere vær gir og større utfordringer for landbruket. Landbruket må være forberedt på ras og jordskred og flom i bekker.

2.3 Planleggings- og tilrettelegging/ Friluftsliv

Kyst -, jordbruks – og skogsområdene i Salangen er viktig for friluftslivet.

Det å legge til rette for flerbruk av kulturlandskapet gir mulighet for økt verdiskapning i landbruket. Landbrukets beste støttespillere er folk som bruker og setter pris på kulturlandskapet, og som ser verdien av den innsatsen jordbruket gjør for å holde det i hevd. Det er et nasjonalt mål at alle skal ha mulighet til å drive friluftsliv som helsefremmende, trivselsskapende og miljøvennlig aktivitet i nærmiljøet

Det er viktig at de tiltak som gjøres i kulturlandskapet blir kjent og kan bidra til å øke forståelsen av viktigheten av at vi har aktivt landbruk i Salangen.

Prosjekt for å legge til rette for økt bruk av utmarka med alle kulturminner og miljø er viktig.

3 Vilkår for SMIL- tilskudd

Tilskudd kan innvilges foretak som oppfyller vilkårene i [forskrift 19. desember 2014 nr. 1817](#) om produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket § 2 og § 3 eller § 4. Det må foreligge tillatelse fra landbrukseiendommens eier til gjennomføring av prosjekt eller tiltak som nevnt i denne forskriftens § 4 og § 5.

Tilskudd kan også innvilges eier av landbrukseiendom dersom det foregår en produksjon på landbrukseiendommen som oppfylle vilkårene for tilskudd etter [forskrift 19. desember 2014 nr. 1817](#) om produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket.

Det kan ikke innvilges tilskudd til prosjekt eller tiltak på landbrukseiendommer som eies og drives av stat, fylke eller kommune med mindre tiltaket er et fellestiltak der en eller flere tilskuddsberettigete landbrukseiendommer er med.

Søker må oppfylle vilkår i [forskrift 1. juli 1999 nr. 791](#) om gjødslingsplanlegging. Det skal føres journal over plantevernmidler som brukes. Søker må ha kart over jordbruksarealene foretaket til enhver tid disponerer, samt andre arealer som foretaket disponerer eller som er av betydning for eller som er påvirket av jordbruksdriften. Kulturminner, områder som er viktige for biologisk mangfold, arealer med risiko for tap av jord og næringsstoffer og andre forhold av miljømessig betydning skal være kartfestet og beskrevet.

Dersom arealene er leid bort må søker likevel kunne dokumentere at vilkårene i første og tredje ledd er oppfylt.

Det kan settes vilkår for innvilgning av tilskudd til det enkelte prosjekt og tiltak. Frist for gjennomføring av prosjekt etter § 4 og tiltak etter § 5 er 3 år fra hvert tilskudd ble innvilget, med mindre kommunen har satt en kortere frist ved innvilgelsen av søknaden. Kommunen kan etter søknad forlenge gjennomføringsfristen, men ikke ut over 5 år fra tilskuddet ble innvilget.

4 Aktuelle tiltak å gi tilskudd til

4.1 Kulturlandskapstiltak

Det kan gis tilskudd til kulturlandskapstiltak som gjennom skjøtsel, vedlikehold og istandsetting ivaretar natur- og kulturminneverdier i jordbrukets kulturlandskap.

Aktuelle tiltak:

- Tiltak som ivaretar biologisk mangfold og gammel kulturmark.
- Rydding/istandsetting av gamle beiter som er ute av bruk, istandsetting av beite i bygdenært kulturlandskap, restaurering av gamle slåtteenger, stell av åkerholmer og kantsoner m.m.
- Istandsetting av verneverdige eller særegne bygninger på gårdstun, som våningshus, driftsbygninger, naust, ulike sjåer, sommerfjøs m.m. til utvendig restaurering.
- Istandsetting av gravhauger, rydningsrøyser, steingjerder, gamle ferdselsveier m.m

Alle tiltak som gjelder kulturminner og kulturmiljøer bør gjennomføres etter prinsipper som kulturminneforvaltningen legger til grunn. Dette er bl.a.:

- ✓ Bevare mest mulig av kulturminnets opprinnelige elementer eller kulturmiljøets egenart og helhet
- ✓ Foreta så få forandringer som mulig, reparasjon fremfor hel utskifting
- ✓ Bruke tradisjonelle, stedege materialer, håndverksteknikker og farger

Det kan gis tilskudd til tiltak som tilrettelegger for større tilgjengelighet og opplevelser i landskapet, og som holder verdifulle områder åpne. Tilskuddet kan gis for å bedre allmennhetens tilgang til jordbrukslandskapet.

Aktuelle tiltak:

- Etablering, utbedring, rydding og vedlikehold av stier og turveier i jordbruksområder og sikre tilgjengelighet til kulturminner og kulturmiljøer for allmennheten.
- Merking av ferdselsårer og utarbeidelse av enkel informasjon.

4.2 Forurensningstiltak

Det kan gis tilskudd til gjennomføring av tiltak som bidrar til å redusere forurensning, eller risiko for forurensning, fra jordbruket. Dette kan omfatte tiltak som reduserer erosjon og tap av jord, næringsstoffer og plantevernmidler.

Aktuelle tiltak:

- Erosjonssikring av elv- og bekkekanter, flomdempende tiltak.
- Avskjæringsgrøfter for å hindre sig i grunn og hindre overflatevann å renne inn på dyrkamark.
- Utbedring av hydrotekniske anlegg på gårdsbruk, herunder spyling av grøfter.
- Gjenåpning av bekkelukkinger.
- Tiltak for å hindre avrenning fra fôringsplasser og lagringsplasser for rundballer.
- Etablering av eksterne gjødsellager/satelittlager for miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel. Inntil 50 % tilskudd max kr 100 000,-/søknad. Anlegget må ligge i tilknytning til arealer søker disponerer, fortrinnsvis på eget areal, men ikke i tilknytning til gårdstun på egen driftsenhet.
- Gjødselseparator for å redusere transportbehovet Inntil 50 % tilskudd max kr 100 000,-/søknad.
- Tilrettelegge for bruk av slangespreder ved spredning av husdyrgjødsel.
- Dekke over eksisterende gjødsellager.
- Tiltak for etablering, skjøtsel og/eller bevaring av kantvegetasjon langs elver, bekker og åpne kanaler

4.3 Planleggings- og tilretteleggingsprosjekt

For å få til en mer helhetlig og samordnet innsats og for å bidra til prosesser som sikrer

bredest mulig involvering og forankring i miljøarbeidet, kan det gis tilskudd til planleggings- og tilretteleggingsprosjekter. Prosjektene skal føre fram til en plan for gjennomføring av konkrete tiltak innenfor de ulike miljøtemaene.

Aktuelle tiltak.

- I områder der det er uavklarte eiere- og/eller ansvarsforhold kan det i form av fellesprosjekt gis tilskudd til fjerning av piggråd.
- Registrering av ulike kulturminner i inn- og utmark

5 Retningslinjer for 2025 -2028

5.1 Generelle prioriteringer for SMIL tilskudd:

Prosjekt med størst næringspotensial og som ivaretar miljøet prioriteres høyest. SMIL - søknader som i ettertid kan gi RMP– tilskudd (regionalt miljøprogram) til årlig drift/skjøtsel prioriteres.

5.2 Tematiske prioriterte tiltak i Salangen for perioden 2025-2028:

1. Søknader om tilskudd til forurensningstiltak, særskilte bygningsmessige miljøtiltak i eller i tilknytning til eksisterende driftsbygning eller driftsopplegg.
2. Søknader om tilskudd til kulturlandskapstiltak, tiltak som ivaretar gammel kulturmark og bidra til bygdenære kulturbeiter.
3. Søknader om tilskudd til plan- og tilretteleggingsprosjekt.
4. Søknader om tilskudd til tiltak som ivaretar kulturminner og kulturmiljøer.
5. For andre jordbrukstiltak som forskriften åpner for legges det spesielt vekt på de kommunale retningslinjene.

5.3 Vurderingskriterier

Tilskuddssatsene vurderes ut fra miljøeffekt og området kulturlandskapsverdier.

Etter søknadsfristen vil alle søknadene bli vurdert opp mot gjeldende regelverk og prioriteringer i tiltaksstrategien. Søknader som mottas etter søknadsfristen vil bli behandlet fortløpende dersom det er midler tilgjengelig.

6 Tilskuddsberegning

Til alle tiltak kan det gis engangstilskudd med inntil 70 % av godkjent kostnadsoverslag i henhold til gjeldende forskrifter og rundskriv. Kommunen står fritt til å sette lavere tilskuddsprosent for de ulike tiltakene. Det er fra kommunens side ønskelig å holde tilskuddssatsen så høy som mulig, men for etablering av eksterne gjødsellager/satelittlager for miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel og gjødselseparator kan vi innvilge inntil 50 % tilskudd max kr 100 000,-/søknad.

For særskilte tiltak for å ivareta biologisk mangfold og planleggings- og tilretteleggingsprosjekt, kan det gis tilskudd med inntil 100 % av godkjent kostnadsoverslag. Det er likevel ønskelig at det også for slike prosjekter er medvirkning fra andre kilder, for eksempel i form av egeninnsats eller delfinansiering fra andre interessenter eller samarbeidsparter.

Grunnlaget for tilskudd er kostnadsoverslaget for det planlagte tiltaket. Til bygninger kan det gis tilskudd til utvendig renovering (tak, kledning, vindu, svillstokker og lignende). I tilskuddsgrunnlaget kan tas med alle kostnader med gjennomføring av tiltaket, dvs. materialkostnader, arbeidskostnader og kostnader med utarbeiding av nødvendige planer. Det skal normalt ikke gis tilskudd til maskiner eller annet løst teknisk utstyr.

For enkelte tiltak kan det være aktuelt å yte tilskudd for å sikre årlig skjøtsel. Eksempler på dette er skjøtsel for å ivareta biologisk mangfold, spesielt verdifulle og verneverdige kulturlandskap, eller skjøtsel for å sikre god etablering av nye planter av tre og busker (miljøplanter). Tilskudd til slike årlige tiltak må gis som et engangstilsagn og utbetales årlig etter hvert som arbeidet gjennomføres. Det kan ikke gis tilsagn om tilskudd til årlige skjøttelstiltak ut over en periode på inntil tre år. Dersom skjøttelsen skal videreføres utover de tre årene, må det søkes for en ny periode.

7 Søknad, dokumentasjon, frister og utbetaling

7.1 Søknad

Søknadsfrist 1. mai. Søknaden sendes inn elektronisk via [Altinn](#). Etter søknadsfristen vil alle søknadene bli vurdert opp mot gjeldende regelverk og prioriteringene i tiltaksstrategien. Søknader som mottas etter søknadsfristen vil bli behandlet fortløpende dersom det er midler tilgjengelig.

Søker skal vedlegge en plan der miljøtiltaket beskrives og kartfestes, og der det redegjøres for målene med tiltaket/prosjektet.

Søknaden skal som et minimum inneholde:

- Beskrivelse av tiltaket med forventede resultater:
 - Hva som skal gjøres
 - Beskrivelse av området og tilstanden til arealet/bygningen el.
 - Hvor tiltaket skal gjennomføres må merkes av på kart som vedlegges søknaden
 - Beskriv omfang av og formål med tiltaket
 - Hvordan tiltaket skal gjennomføres (arbeidsmetoder, materialer etc.)
 - Hvem som skal utføre tiltaket
 - Begrunnelse for hvordan dette miljøtiltaket vil fremme natur- og kulturminneverdiene i jordbrukets kulturlandskap og/eller redusere forurensningen.
- Fremdriftsplan som beskriver oppstart og når tiltaket skal avsluttes
- Kostnadsoverslag
- Finansieringsplan, som omfatter opplysninger om hvordan tiltaket skal finansieres, og om det er søkt eller mottatt andre midler til samme tiltak.

7.2 Dokumentasjon

Søker må kunne dokumentere at det foreligger gjødslingsplan og plantevernjournal.

Dersom søker ikke er eier av landbrukseiendommen, skal det foreligge skriftlig samtykke fra landbrukseiendommens eier om at tiltaket kan gjennomføres. Dersom søknaden gjelder fellestiltak, skal en deltaker stå som ansvarlig søker og sende inn søknaden på vegne av alle deltakerne, basert på skriftlig fullmakt. Ved eget arbeid blir det stilt krav om at det føres timeliste over manuelt arbeid og arbeid med maskiner. Timelistene vedlegges sluttrapporten.

Søknaden skal være godkjent av kommunen før tiltaket påbegynnes. Av hensyn til planlegging og prioritering for bruk av midlene, gis det normalt ikke tilskudd til prosjekt/tiltak som allerede er påbegynt eller utført.

7.3 Frister og utbetaling

Frist for gjennomføring av tiltaket er 3 år fra tilskuddet ble innvilget, med mindre kommunen har satt en kortere frist. Fristen kan etter søknad forlenges med inntil 2 år, slik at maksimal arbeidsfrist blir 5 år fra datoen tilskuddet ble innvilget.

Når tiltaket er utført, sendes det inn en sluttrapport med anmodning om utbetaling av tilskuddsbeløpet. Sluttrapporten må inneholde en beskrivelse av tiltaket og hvordan det er gjennomført. Det må også vedlegges et regnskap med kvitteringer for utgifter, og opplysninger om eventuell medfinansiering fra andre kilder. Det skal føres timelister for eget arbeid. Det er også ønskelig at det vedlegges bilder som viser arbeid underveis samt sluttresultatet.

Deler av tilskuddet kan utbetales som forskudd, men minst 25 % av tilskuddet skal holdes tilbake inntil arbeidet er fullført og sluttregnskapet er godkjent av kommunen. I de fleste tilfeller ønsker kommunen å befale tiltaket før sluttutbetaling foretas.